

Mellom barken og veden

Mark Taylor

I sommer ble norske soldater sendt til Irak for å operere sammen med de britiske styrkene, men de var ikke en del av koalisjonen. Hvis dette er vanskelig å forstå, kan kanskje dette være til hjelp: Canada, mitt fedreland, var imot krigen og nektet å sende tropper til invasjonen av Irak - men mer enn 30 kanadiske offiserer ble avgitt til amerikanske og britiske avdelinger under Irak-krigen i fjor vår. Så Canada sto utenfor krigen, ikke sant?

Hvis du fremdeles ikke forstår hvordan norske soldater kan være en del av en okkupasjonsstyrke uten egentlig å være det, så fortvil ikke. Ingen andre forstår det heller.

Problemet er polariseringen av den internasjonale sikkerhetspolitikken. Forsvars- og utenriksministre over hele verden forsøker fremdeles å finne ut hvordan de på beste måte skal opptre overfor den selvsikre supermakten USA. Når det gjelder spesielle spørsmål, som å sende militære tropper til Irak, føler politikerne våre at de blir tvunget til å velge mellom å støte fra seg Bush-administrasjonen eller sitt eget folk. Hvis de åpenlyst støtter Bush-regjeringens politikk, følger de en agenda som ganske enkelt ikke kjøpes av velgerne hjemme. Hvis de lytter til sitt eget folk, er det en reell fare for at Washington vil betrakte dem som totalt uinteressante (eller en trussel). Ingen av delene er spesielt hyggelig. Bare spør politikerne fra "det gamle Europa".

Dette kan være med på å forklare hvorfor de kanadiske offiserene ble avgitt til amerikanske og britiske avdelinger. Det er fristende å tro at de ikke er trukket tilbake fordi det ville vært uhøflig. (Vi kanadiere ser på oss selv som et høflig folk.) Men, på samme måte som med engasjementsreglene for de norske soldatene i Irak, er dette mer sannsynlig resultatet av et forsøk på å unngå den vanskeligste delen av utenrikspolitikken; nemlig å gjøre som du sier at du skal og så betale prisen for dine avgjørelser.

For politikere fra land som historisk sett har tette bånd til USA, som Norge og Canada, er den internasjonale sikkerhetspolitikken blitt en daglig øvelse i å balansere på stram line. Balansegangen gjelder krig, men har også innvirkning på tradisjonelle norske og kanadiske anliggender som multilateralt samarbeid, FN, menneskerettigheter og fredsbygging.

Ta spørsmålet om valg i Irak.

Bush-administrasjonen ønsker å overføre makten til et slags USA-vennlig irakisk styre innen 30. juni, ikke minst for at George Bush skal kunne påberope seg suksess i Irak under årets presidentvalgkamp. En framtrедende leder for sjiamuslimene i Irak, som for øvrig utgjør flertallet av landets befolkning, vil ha direkte valg. Det lar seg ikke gjøre, hevder amerikanerne. Det er for kort tid igjen til tidsfristen går ut. De ønsker å overføre makten til en forsamling innflytelsesrike personer utpekt av en USA-støttet komité og har bedt FN om å se på saken.

FN trenger sårt den legitimitet organisasjonen ville fått om den hadde ledet arbeidet med å gi suvereniteten tilbake til det irakiske folk. Men FNs generalsekretær Kofi Annan har svært lite manøvreringsrom. Hans egne medarbeidere kan komme fram til at valg under FNs ledelse ikke er mulig av sikkerhetsmessige grunner, selv om de teknisk sett lar seg gjennomføre. I mellomtida står han overfor en rekke medlemsland fra regionen som går imot direkte valg. De har alle sine grunner, men de fleste er imot et sjia-dominert styre i Irak. Enda viktigere, Annan

står overfor en amerikansk regjering som har bestemt seg for å gi makten over til irakerne, samtidig som de vil beholde en vesentlig del av kontrollen – i god tid før det amerikanske presidentvalget. Bush-administrasjonen tar ikke sjansen på et valg som kan ende opp med en irakisk regjering som ber de amerikanske soldatene om å forlate landet. Faktum er at sjiaene utgjør flertallet av befolkningen, at de sannsynligvis ber amerikanerne om å reise hvis de blir valgt og at USA trolig kommer til å nekte. Dette vil uansett skape et problem for FNs framtidige rolle i Irak.

Men å si dette i klartekst, ville vært veldig udiplomatisk. I stedet sa Annan for noen dager siden at FN skal sende en gruppe valgeksperter til Irak. Med det ønsker han å vinne tid. Sannsynligvis vet han allerede at det teknisk sett er fullt mulig å gjennomføre direkte valg. Det vet Annan fordi hans valgeksperter trolig fortalte ham det sist sommer; de var i full gang med å utrede spørsmålet da FNs hovedkvarter i Bagdad ble utsatt for et bombeattentat i august. Ved å trekke ut tida håper han at den politiske situasjonen vil endre seg. Men til slutt, uansett hva Sikkerhetsrådet bestemmer, får ikke Annan særlig mange valg.

På samme måte som kanadierne og nordmennene har problemer med sin Irak-deltakelse står Kofi Annan mellom barken og veden. Bush-administrasjonen har byttet ut internasjonalt samarbeid med en slags selvsikker amerikansk nasjonalisme. Umiddelbart etter 11. september var det noen som trodde at USA ville bli tvunget til mer internasjonalt samarbeid. Hvordan skulle de ellers hanskkes med et så u håndterlig og verdensomspennende problem som terrorisme? Det har ikke skjedd. Bush-administrasjonen har ført en enerådende og verdensdominerende politikk, basert på den frykt og usikkerhet som er skapt av terrorisme.

Ved å gå til krig mot terrorismen har USA utnyttet sin posisjon som verdens mektigste offer for terrorisme. Amerikanerne polariserte internasjonal politikk ved å erklære at verden enten var med eller mot dem i denne krigen. Samtidig sørget de for å utvide USAs politiske og militære makt. Det er ikke tilfeldig at den neo-konservative kampen for amerikansk global overlegenhet føres av de samme personene som under den kalde krigen var motstandere av avspenning med Sovjetunionen. Det er også de samme som utarbeidet den første Reagan-administrasjonens haukaktige politikk.

Det er nesten som om den internasjonale sikkerhetspolitikken har tatt et skritt tilbake i tid og befinner seg på begynnelsen av 1980-tallet. Bush-administrasjonens supermaktspolitikk og harde linje har støtt fra seg vanligvis vennligsinnede land. Støttespillere for internasjonalt samarbeid, spesielt innbyggere i land som Norge og Canada, tar avstand fra Washingtons enkle ”oss-eller-dem”-retorikk. Ved å si en ting hjemme og gjøre noe helt annet ute, håper politikerne i disse landene at de kan slippe å ta de vanskelige avgjørelsene. Men problemet er at det å samarbeide med amerikanerne om sikkerhet og USA-støttet demokrati i Irak teknisk sett lar seg gjennomføre, men politisk er det ugjennomførbart.

Oversatt av Marit Jahreie